

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЖАНРІ КАНТАТИ НА ЗЛАМІ XX – XXI СТОЛІТЬ (НА ПРИКЛАДІ КАНТАТИ ГРИГОРІЯ ВЕРЕТИ «КОБЗАРЕВА ПІСНЯ»)

У статті розкрито становлення та розвиток жанру української кантати з другої половини XIX століття і до сьогодення. Розквіт жанру кантати пов'язаний з творчістю видатного українського композитора-класика М. Лисенка. Його послідовниками у цій сфері були Д. Січинський, К. Стеценко, С. Людкевич, Й. Кишакевич, Л. Ревуцький, А. Штогаренко та інші. Вони створили нові різновиди кантат, зокрема, прославна кантата, кантата-поема, кантата наближена до ораторії, хорова кантата, тобто окреслили нові напрями і тенденції її розвитку. У другій половині XX століття спостерігається постійне розширення тематики кантат, де композитори експериментують з різноманітними стилістичними підходами щодо гармонії, ритму, тональних змін, нового музичного письма. Але національна тематика попередників не втрачає своєї актуальності в сучасній українській кантатній творчості – це твори М. Скорика, Л. Дичко, Б. Фільца, Є. Станковича, І. Карабиця, Г. Верети, що звернені до історичних подій, національних символів і цінностей.

У статті особливу увагу зосереджуємо на аналізі кантати «Кобзарева пісня», автором якої є композитор Г. Верета. Зокрема, висвітлюємо характерні ознаки та особливості кантатного жанру у контексті відображення національної ідеї та аналізуємо музичні та текстові особливості кантати «Кобзарева пісня» Г. Верети.

Даний музичний твір не втрачає своєї актуальності, тому що відображає теми, які близькі нашому народу в сьогоденні – боротьбі проти загарбників за незалежність України. Розкрито тематику та ідею твору, стилістичні та жанрові ознаки, виразові засоби.

Кантата «Кобзарева пісня» складає в поєднанні з прологом п'ять контрастних частин, об'єднаних втіленням ідеї національної ідентичності, що формує важливість української культури та спадщини для майбутніх поколінь. Кантата написана для солістів та мішаного хору в супроводі симфонічного оркестру. Образний зміст кантати містить широкий спектр почуттів. Яскравий опис мирної ночі та пісні кобзаря, що закликає козаків повернутися для захисту рідної землі від татарської орди, смерть кобзаря, битва козаків та урочисто-трагічний переможний марш козаків. Образ кобзаря сильний, пророчий, що підкреслює наступну ідею «доки пісня не загине – козаків не вбити». Оркестровий супровід вносить свої особливості у звучання хору, розширює образну сферу кантати, а наявність солістів підкреслює її драматичність.

Отже, кантата «Кобзарева пісня» Г. Верети є втіленням ідеї національної ідентичності. Через використання української фольклорної та історичної тематики, кантата надає слухачам можливість пережити національну гордість за козаків у боротьбі за незалежність України.

Ключові слова: жанр кантати, хорова музика, українські композитори, національна ідентичність.

Українська національна ідентичність є однією з ключових складових культурного самовизначення українського народу. Музична творчість, зокрема, жанр кантати, відіграє важливу роль у вираженні та засвоєнні національної ідеї. Особливо значущим є період другої половини XX – початку XXI століття, коли в Україні почали формуватися нові соціокультурні та політичні реалії і саме українська національна ідентичність відображається у жанрі кантати, що був популярним у зазначений період, зокрема, на прикладі кантати Г. Верети «Кобзарева пісня».

Національна ідентичність – це персональна ідентичність або відчуття належності до певної держави чи нації. Це сенс «нації як цілісного цілого, представленої самобутніми традиціями, культурою та мовою». Національна ідентичність може означати суб'єктивне відчуття, яке людина поділяє з групою людей про націю, незалежно від законного статусу громадянства [6].

У контексті культурного розвитку та пошуку національної самосвідомості, кантата, як музичний жанр, стає важливим джерелом для вивчення та аналізу виразових засобів, тематики та ідей, які сприяють формуванню та зміцненню національної ідентичності. Кантата Г. Верети «Кобзарева пісня» не була в полі досліджень мистецтвознавців, що робить її вивчення актуальним. Дослідження обраної кантати дозволяє глибше зрозуміти процеси формування національної ідентичності під впливом музичного мистецтва у період з другої половини XX до початку XXI століття.

Основні аспекти, які варто розглянути в статті, відображають музичний стиль, гармонію, мелодію та ритм, а також поетичний зміст тексту кантати. Дослідження української національної ідентичності у жанрі кантати має велике значення для розуміння музично-культурного контексту України, а також для визначення місця цього жанру в розвитку української музичної традиції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що тема розвитку кантатного жанру в українській музиці досить актуальна для мистецтвознавців і науковців. Кантатний жанр українських композиторів був предметом глибокого вивчення такими науковцями, як А. Терещенко, О. Криворукова, Н. Шепеленко, С. Вавришук, М. Жданов, О. Василенко та іншими. Існують оглядові розділи в книжках з української музичної літератури за авторства Л. Корній, Л. Пархоменко, А. Терещенко, О. Крусь.

Мета статті – висвітлити характерні риси та особливості кантатного жанру у контексті відображення національної ідеї, проаналізувавши музичні та текстові особливості кантати «Кобзарева пісня» композитора Г. Верети, зокрема, використавши тему, яка пов'язана з українською культурою та історією. Завдання

полягає в аналізі музичних та текстових елементів даного музичного доробку, виявленні їхнього взаємозв'язку з українською історією, культурою та національними цінностями. Такий підхід дозволить розкрити яким чином музика та поезія в кантаті співвідносяться з українською національною свідомістю та сприяють зміцненню національної ідентичності.

Жанр кантати є одним з найбільш важливих жанрів в класичній музиці західноєвропейського світу, до якого зверталися безліч композиторів в різні історичні епохи. Кантата, витоки якої сягають XVII століття, народилася в західноєвропейській музиці на основі мадригалу і з часом стала значущим елементом вокально-інструментальної творчості.

Кантата (італ. *cantata*, від лат. *cantare* – співати) – великий вокально-симфонічний твір, переважно для солістів (або соліста), хору та оркестру, циклічної (або одночастинної) форми» [7].

Термін «кантата» застосовується до творів різної спрямованості, що розширює межі жанрового стилю кантати, але підкреслюється відсутність зв'язку з театральною естетикою. Тобто жанр кантати є синтетичним лише щодо об'єднання двох мистецтв – поезії та музики. Таким чином, зміст кантат може бути релігійним та світським. Текст – латинським, італійським, німецьким, українським та іншими мовами, склад може включати як окремо хорову та сольну партії, так і їхнє об'єднання з оркестром.

Жанр кантати в Україні має глибокі корені в українській культурі та історії, що постійно збагачувався та еволюціонував, взаємодіючи з музичними традиціями інших країн.

Перші українські кантати сягають середини XIX століття і першим зразком жанру стала кантата Петра Сокальського «Бенкет Петра великого», написана у 1859 році. Але справжній розквіт кантати пов'язаний з творчістю видатного українського композитора-класика М. Лисенка.

Його кантати відрізняються глибоким тематично-поетичним змістом і патріотичними мотивами, відображають пристрасть композитора до української національної ідеї, викликають почуття гордості за українську культуру та формують патріотичний дух у слухачів

Кантати М. Лисенка стали зразком для наступних поколінь композиторів, які зверталися до цього жанру. Вони використовували техніки і структури, розроблені Лисенком та розвивали їх, втілюючи власні інновації.

Послідовниками М. Лисенка в жанрі кантати були такі композитори як, Д. Січинський, К. Стеценко та С. Людкевич. Також у цьому жанрі працювали Й. Кишакевич, М. Копко, О. Нижанківський, Г. Топольницький, П. Сениця, Л. Ревуцький. При всій різноманітності індивідуальностей і прагнень їх об'єднувало бажання ствердити масштабний і впливовий жанр. Тенденція демократичного його тлумачення у наближенні проблематики, образності, музичної мови до розв'язання пекучих питань сьогодення та врахування запитів широкого кола слухача [3, с. 119].

В другій половині XX століття спостерігається постійне розширення тематики кантат, де композитори звертаються до нових музичних ідей та технік, що допомагають їм втілити свої музичні задуми та розширити художній потенціал хорової музики, особливо у період виникнення неофольклоризму. Його основою є опора на найдавніші пласти фольклору як пракультури, усвідомлення фольклорного мислення як самодостатньої системи (на відміну від уваги на окремі елементи народної музики: ладіві, метроритмічні), оновлення принципів опрацювання фольклорних першоджерел (вербальних та музичних текстів) з їх підпорядкуванням авторській художній меті та моделюванням на народнопісенній основі нової цілісності [2, с. 14].

Якісне оновлення образно-інтонаційного змісту українських хорових творів XX століття є свідченням поступового розвитку хорової музики, її адаптації до сучасних потреб і відображення естетичних змін у музичному мистецтві того періоду.

Сучасні композитори використовують кантату як можливість передати глибокі емоції, складні сюжети або викрити соціальні проблеми. Вони вносять нові ідеї, експериментують з музичним матеріалом та формою, щоб створити сучасну інтерпретацію цього жанру [4].

В результаті отримується могутнє, динамічне та емоційно насичене звучання, яке привертає увагу слухачів.

В останні десятиліття в жанрі кантати працювали такі композитори, як Ю. Алжнев, А. Гайденко, В. Зубицький, І. Алексійчук, Є. Станкович, І. Білогруд, Г. Гаврилець, В. Польова, О. Щегинський, В. Птушкін, Г. Хазова, І. Карабиць, В. Мужчиль, Г. Верета, В. Камінський, В. Степурко, І. Щербаков, М. Ластовецький та інші.

Звертаємо нашу увагу на кантату Г. Верети «Кобзарєва пісня», основна думка якої – возвеличення мужності і незламності козацтва та української національної ідеї. Кантата Г. Верети «Кобзарєва пісня» (для солістів та мішаного хору в супроводі симфонічного оркестру) була написана в 1971 році і присвячена українському композитору В. Кирейку.

Автор хорової кантати Григорій Верета (нар. 1951) – український хоровий диригент, композитор, член Національної Спілки композиторів, фольклорист і педагог, який відроджує традиційну культуру українців, відкриває духовні джерела нації та власним прикладом виховує нові покоління талановитих українських музикантів-співаків [1].

Літературною основою твору стали вірші Л. Горлача, українського поета, Лауреата Шевченківської премії 2013 року за збірку поезій «Знак розбитого ярма».

Кантата складається з п'яти частин: пролог (частина 1), 2 частина «Сни України», 3 – «Кобзар», 4 – «В степу», 5 – «Козаки ідуть».

Пролог задає основний тон кантати: моторошне передчуття загрози і смертельного наступу зі сторони татарської навали передається заспівом сопрано з повторенням останнього слова речення («смола», «ковила») іншими партіями хору. Тема досить ламана, утворює контрапункт з оркестровою партією, при поєднанні інших партій – в оркестрі звучать акорди, спочатку в домінантовій гармонії, а за другим разом – DDVII. Принцип розподілу голосів в розділі подається не тільки в мелодичному, але й тембральному «обігруванні» віршованих рядків.

Подальше розгортання тематичного зерна відбувається при змінах темпу (з *Andante* на *Agitato*), фактури в оркестрі (поява тріолей, поліритмії, унісонних ходів в басax), ущільнення голосів в хоровій партитурі.

Другий розділ прологу, написаний в темпі *Allegretto marcato*, оповідає про козаків, які пішли за Чорне море визволяти бранців, в той час як татари йдуть війною на країну. Героїчний характер частини підкреслюються пунктирним ритмом як в хорі, так і в оркестрі, мелодією широкого діапазону, в якій поєднується як стрибкоподібний так і поступовий рух. Трагедійність ситуації передається півтоновими ходами в різних партіях хору, які приводять до пустого і досить холодного звучання квінтового унісону.

Загалом, пролог написаний в двочастинній формі, де частини контрастні за тональностями (h-moll / c-moll), метро-ритмікою, фактурою та використаними текстами

Друга частина «Сни України» – написана у тричастинній формі. Крайні частини контрастні як до прологу, так і до середнього розділу: тональність es-moll, а *cappella*, розмір 9/8, динаміка – незмінний *mp*. Стриманий темп створює спокійну, мирну атмосферу нічної України («Сплять хлібороби, рибалки»). Основним інтонаційним зерном крайніх розділів є мелодична лінія, насичена секундовою інтервалікою. Середній розділ другої частини (*Allegro non troppo*) вносить емоційний конфлікт в мирний опис української ночі: імітаційні проведення в чоловічій партії «А через ніч, через чорну даль» продовжуються тріольними ходами, в той час як в жіночій групі голосів звучать інтонації плачу.

Реприза повертає розповідь до сну українського народу. В кодї темп сповільнюється (*Adagio*), динаміка змінюється до *pp*. Закінчується друга частина секстакордом d-moll.

В центрі третьої частини «Кобзар» – драматичний діалог між солістами мецо сопрано та баритоном, що доповнюється епізодичними хоровими вставками. Оркестровий вступ базується на секундових (діатонічних, хроматичних та збільшених) ходах донизу з подальшим ствердженням основної тональності частини – F-dur. Перший заспів соло мецо сопрано звучить а *cappella*. З 18 такту вступає оркестр. Поступово тема розвивається, набуваючи ще більшого драматичного виразу, і виникає діалог між оркестром і голосом, що стає своєрідним відтворенням розмови людини з надприродним.

Вступу соло баритона передуює дуже схвильований пасаж, що імітує звучання кобзи. Соло баритона емоційно насичене, мелодика широкого діапазону. Переважають звуки високої теситури на фоні оркестрового арпеджіо, що нагадує звучання кобзи. Таким чином композитор передає звернення кобзаря до козаків – «поверніться, козаченки, неньку визволяти!».

В короткому хоровому епізоді, як і в другому соло мецо-сопрано, переважають закличні квартові інтонації. Гомофонно-гармонічна фактура, мажорна тональність (D-dur), пунктирний ритм в супроводі оркестру. Другий хоровий епізод – кульмінаційний – описує битву між козаками і татарами, де від шабел Дорощенка і його загону «вилягає орда клята». В музичному викладі все це підкреслюється масивними оркестровими акордами, швидким темпом та тріолями в хорі.

Соло баритона завершує третю частину, в якій оспівується звитяга козаків, їх воля до перемоги і нездоланність української пісні: «доки пісня не загине – козаків не вбити».

У четвертій частині – «В степу» – кобзар грає на бандурі і не знає долі козаків і рідної України. Він промовляє пророчі слова для загарбників «щоб і степ під тобою роздався, щоб і сліду твого не було». Соло, яке озвучує мецо-сопрано є декламаційного характеру. А виконання викликає враження, ніби самі слова оживають і вібрують у просторі, передаючи слухачам усю напругу та експресію пісні. Ворожа стріла влучає в співця, але старець перед смертю бачить – «ідуть козаки, мирне сонце горить», і спокійно помирає. Це можна трактувати як момент просвітлення, або світлого суму.

Фінальний епізод кантати – «Козаки ідуть» – пронизаний урочистістю, помпезністю, проте з ноткою жалю за загиблим кобзарем. Ніч, наповнена драматичними і кривавими подіями, минула. Це – марш, який прославляє відвагу як козаків, так і співака-сліпця. Двочастинна форма має тональність H-dur (в моменти суму – відхилення в gis-moll, cis-moll), неспішний темп, мішана фактура хорової партитури (імітаційна та гомофонно-гармонічна). Масштабність оркестрової партії та фінальний сі-мажорний акорд в тісному розміщенні з подвоєнням голосів – підкреслюють основну думку всієї кантати: український народ – нескорений і непереможний, нескінченний у своїй життєвій силі.

Отже, кантата Г. Верети «Кобзарєва пісня» є втіленням ідеї національної ідентичності. Через використання української фольклорної та історичної тематики, кантата надає слухачам можливість пережити національну гордість та незламність українського народу. Образ кобзаря – надзвичайно сильний і пророчий «доки пісня не загине – козаків не вбити». Смерть кобзаря сповнена світлим сумом, адже не буває битви без жертв. Ідея національної ідентичності пронизує кожну ноту та слово в кантаті, створюючи глибокий емоційний зв'язок із слухачами, підкреслюючи важливість української культури та спадщини.

Висновок. Отже, можемо констатувати, що жанр кантати в українському мистецтві відіграє важливу роль у становленні національної ідеї та ідентичності. При поєднанні музики і слова, кантата може ефективно

передати національну незламність, історичні події та традиції. Кантати М. Лисенка пронизані патріотичними мотивами, стали зразком для наступних поколінь композиторів, які зверталися до зазначеного жанру

Кантата Г. Верети «Кобзарева пісня» також передає широкий спектр почуттів – трагічні роздуми про долю України, історичні події та національна незламність справжніх патріотів.

Оркестровий супровід привносить свої особливості у звучання хору, розширює образну сферу кантати, а наявність солістів підкреслює драматичність кантати. Таким чином, кантата «Кобзарева пісня» Г. Верети є зразком української кантатної творчості другої половини ХХ століття. Опираючись на класичні зразки жанру, Г. Вереті вдалося передати важливість збереження та розширення національної культури та сприяння формуванню національної свідомості.

Подальші пошуки досліджень з даної проблематики можуть стосуватися інших музичних творів у жанрі кантати сучасних українських композиторів щодо формування національної ідентичності.

Використана література:

1. Добровольська Н. Григорій Верета. Видавничий відділ парафії св. Арх. Михаїла, Київ, 2011. URL : <https://parafia.org.ua/person/vereta-hryhorij/>
2. Жданов М. Еволюція кантатно-ораторіального жанру у творчості українських композиторів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 37. Т. 2. 2021. С. 11-15.
3. Історія української музики. Т. 3 : кінець ХІХ – початок ХХ ст. / С. Й. Грица, М. П. Загайкевич, А. П. Калениченко та ін.; редкол. : М. П. Загайкевич (відп. ред.) та ін. Київ : Наукова думка. 1990. С. 119-139.
4. Історія української музики. Т. 4 : 1917-1941 / М. В. Беляєва, М. П. Загайкевич, А. П. Калениченко та ін.; редкол. : Л. О. Пархоменко (відп. ред.) та ін. Київ : Наукова думка. 1992. С. 204- 229.
5. Історія української радянської музики : муз. культура Рад. України / Л. Б. Архімович, Н. І. Грицюк, Л. М. Грисенко та ін. Київ : Муз. Україна, 1990. 296 с.
6. Національна ідентичність. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Упоряд. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Генеза, Довіра, 1996. 942 с.
7. Терещенко А. К. Кантата. Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. URL : <https://esu.com.ua/article-9350>

References:

1. Dobrovolska N. (2021) Hryhorii Vereta. [Grigory Vereta]. Vydavnychiy viddil parafii sv. Arkh. Mykhaila, Kyiv. URL : <https://parafia.org.ua/person/vereta-hryhorij/>
2. Zhdanov M. (2021) Evoliutsiia kantatno-oratorialnoho zhanru u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv. [The evolution of the cantata-oratorio genre in the work of Ukrainian composers]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 37. T. 2. S. 11-15 [in Ukrainian].
3. Istoriiia ukrainskoi muzyky (1990). [History of Ukrainian music]. T. 3 : kinets XIX – pochatok XX st. / S. Y. Hrytsa, M. P. Zahaikevych, A. P. Kalenychenko ta in.; redkol. : M. P. Zahaikevych (vidp. red.) ta in. Kyiv : Naukova dumka. S. 119-139 [in Ukrainian].
4. Istoriiia ukrainskoi muzyky (1992). [History of Ukrainian music]. T. 4 : 1917-1941 / M. V. Beliaieva, M. P. Zahaikevych, A. P. Kalenychenko ta in.; redkol. : L. O. Parkhomenko (vidp. red.) ta in. Kyiv : Naukova dumka. S. 204-229 [in Ukrainian].
5. Istoriiia radianskoï muzyky (1990). [History of Soviet music] : muz. kultura Rad. Ukrainy / L. B. Arkhimovych, N. I. Hrytsiuk, L. M. Hrysenko ta in. Kyiv : Muz. Ukraina. 296 s. [in Ukrainian].
6. Natsionalna identychnist (1996) [National identity]. Mala entsyklopediia etno derzhavoznavstva / Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, Uporiad. Yu. I. Rymarenko ta in. Kyiv : Heneza, Dovira. 942 s. [in Ukrainian].
7. Tereshchenko A. (2012) Kantata. [Cantata]. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy / redkol. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [ta in.]; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL : <https://esu.com.ua/article-9350>

S. Jakychuk, M. Hapych. Representation of national identity in the cantata genre at the turn of the 20th – 21st century (on the example of Hryhoriya Vereta's cantata «Kobzar's song»)

The article reveals the formation and development of the Ukrainian cantata genre from the second half of the 19th century to the present day. The flourishing of the cantata genre is connected with the work of the outstanding Ukrainian classical composer M. Lysenko. His followers in this field were D. Sichynskiy, K. Stetsenko, S. Lyudkevich, Y. Kishakevich, L. Revutskiy, A. Shtogarenko and others. They created new types of cantatas, in particular, a famous cantata, a cantata-poem, a cantata close to an oratorio, a choral cantata, that is, they outlined new directions and trends in its development. In the second half of the 20th century, there was a constant expansion of the theme of cantatas, where composers experiment with various stylistic approaches to harmony, rhythm, tonal changes, and new musical writing. But the national theme of the predecessors does not lose its relevance in modern Ukrainian cantata works – these are the works of M. Skoryk, L. Dychko, B. Filts, E. Stankovych, I. Karabys, H. Vereta, which are addressed to historical events, national symbols and values.

In the article, we focus special attention on the analysis of the cantata «Kobzar's Song», the author of which is the composer H. Vereta.

This piece of music does not lose its relevance, because it reflects topics that are close to our people today – the struggle against invaders for the independence of Ukraine. The theme and idea of the work, stylistic and genre features, means of expression are disclosed.

The purpose of the article is to highlight the characteristic features and features of the cantata genre in the context of reflecting the national idea, as well as to analyze the musical and textual features of the cantata «Kobzar's Song» by the composer H. Vereta.

The cantata «Kobzar's Song» in combination with the prologue consists of five contrasting parts, united by the embodiment of the idea of national identity, which forms the importance of Ukrainian culture and heritage for future generations. The cantata is written for soloists and a mixed choir accompanied by a symphony orchestra. The figurative content of the cantata contains a wide range of feelings and a vivid description of a peaceful night and the song of the kobzar, who calls on the Cossacks to return to protect their homeland from the Tatar horde, the death of the kobzar, the battle of the Cossacks and the solemn and tragic victory march of the Cossacks. The image of the kobzar is strong, prophetic, which emphasizes the following idea "until the song dies – the Cossacks cannot be killed." The orchestral accompaniment brings its own peculiarities to the sound of the choir; expands the cantata's imaginative sphere, and the presence of soloists emphasizes its drama.

So, the cantata «Kobzar's Song» by H. Vereta is the embodiment of the idea of national identity. Through the use of Ukrainian folklore and historical themes, the cantata gives listeners the opportunity to experience national pride for the Cossacks in the struggle for Ukraine's independence.

Key words: cantata genre, choral music, Ukrainian composers, national identity.

УДК 364.4:347.965.42

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.36>

Ярошенко А. О., Гальчин І. П.

ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МЕДІАЦІЇ: ПОТРЕБИ ТА МЕТА

У статті досліджено історію виникнення медіації як ефективної процедури мирного вирішення суперечок, а також посередництва в азіатській культурі та релігії, які акцентують увагу на розумінні, рівновазі та гармонії у стосунках.

Проаналізовано наукові погляди вітчизняних і зарубіжних учених на специфічні характеристики медіації, які, зі свого боку, підпорядковані відповідним потребам. Основи сучасної медіації заклали далекосхідні культури правових, а також сучасних американських рішень. Посередництву довіряли з давніх часів люди, наділені досвідом, авторитетом, довірою, внутрішньою рівновагою.

Медіацію розглянуто як спосіб вирішення конфліктів у незалежній Україні в 90-х роках ХХ ст., що розвивається, зважаючи на культурні та національні особливості. Ключова мета медіації – усунення негативних емоцій і правильне спрямування людей, які беруть участь у конфлікті, так, щоб вони почали помічати спільні інтереси й самостійно вирішили наявні суперечності.

Вказано, що медіація надає можливість її учасникам визначити суперечливі питання, зменшити комунікаційні бар'єри, розробити пропозиції щодо вирішення проблемних ситуацій, а також, якщо учасники бажають, підбити підсумки на взаємовигідних умовах. Універсальною метою медіації можна вважати досягнення згоди, тобто взаємних домовленостей, які виявляються щонайменше «прийнятними» для обох сторін конфлікту.

Підкреслено, що професіоналізм, досвідченість, авторитет і нейтральність медіатора та його комунікативні навички, які орієнтовані на відповідні потреби сторін, призводять до вирішення конфліктів.

Доведено, що для України історичний досвід зарубіжних країн щодо впровадження та застосування медіації є безцінним, оскільки це допоможе створити власну надійну та ефективну систему реалізації медіації.

Ключові слова: медіація, примирення, переговори, посередництво, арбітраж, третейський розгляд, досудове врегулювання спору.

На сьогодні медіацію доцільно розглядати як новий напрямок професійного розвитку в Україні. Водночас медіація перебуває на перетині різних дисциплін, що посилює її важливість як в теоретичному, так і практичному спрямуванні. Для врегулювання суперечок (конфліктів) в будь-якій сфері життя медіація є одним із перспективних напрямків роботи як в Україні, так і світі. Зарубіжний досвід запровадження медіації свідчить, що медіація в кожній країні розвивається з урахуванням культурних особливостей та правового поля кожної країни. Саме тому можна стверджувати, що медіація та особливості її запровадження в Україні потребують подальших наукових досліджень. Разом з тим, медіація як певна система цінностей повинна стати невід'ємним атрибутом громадянського суспільства в Україні, новою парадигмою вирішення конфліктів, основою на самовизначеності та активності, незалежності та толерантності, стати ознакою готовності нести відповідальність за свої вчинки та брати відповідальність за виконання прийнятих рішень.

Метою статті є дослідження історичних передумов виникнення та становлення медіації, існування мирних процедур в розрізі потреб та мети медіації.

Серед науковців, які у своїх працях торкалися питання історії медіації в Україні, зокрема, можна назвати: Т. Кисельову, Ю. Бауліна, В. Гопанчука, І. Войтюк, В. Землянську, В. Маляренка, Н. Крестовську, А. Гірника, Ю. Притику, Ю. Зазуляк, Ю. Михайльського.

Деякі аспекти дослідження історії виникнення і розвитку процедур примирення здійснювалося в наукових працях О. Спектор, Д. Давиденка, Н. Нестор, Ю. Микитина, А. Шабаліна, Г. Тушиної, В. Ермоловича та інших.

Медіація – явище не нове, вона безпосередньо пов'язане з поняттям конфліктів і суперечок, які супроводжують людство з самого початку його існування. Тому можна припустити, що форми, подібні до сучасної